

Redigeret af Anders Mørkbak Bruun

ERHVERVSJURA

Ingen ved om Ljungman bliver dømt

STRAFFERET I Danmark har vi en regel om "fri bevisdømmelse". Derfor kan ingen eksperter, eller journalister, på forhånd vide, hvad retten lægger vægt på i sin bevisvurdering i sagen mod den tiltalte forretningspartner til Stein Bagger, svenske Mikael Ljungman.

LARS BO LANGSTED
professor, Juridisk Institut,
Aalborg Universitet

I DISSE DAGE er der livlige skrivelser om sagen mod Mikael Ljungman. Ikke blot er han tiltalt for et stort antal bedragerier for et samlet set meget stort beløb, men han var også forretningspartner med Stein Bagger. Ikke nok med det, samme Stein Bagger fik strafnedsettelse i sin egen sag bl.a. for at have givet anklagemyndigheden oplysninger om Mikael Ljungman. Der er med andre ord rigeligt med ingredienser til at gøre også denne sag spektakulær.

Men hvad er egentlig op og ned i sagen? Stein Bagger siger én ting og Mikael Ljungman noget andet. Ja, måske er det ikke helt påstand mod påstand, for ifølge pressens dækning af sagen mod Ljungman havde Stein Bagger ikke i sin vidneforklaring meget tydeligt fortalt Ljungman, at IT-Factory var baseret på svindel. Og hvad gør retten så?

Hvad retten gør, er der ikke andre end retten, der ved – og den ved det først, når hovedforhandlingen er afsluttet, alle beviser ført og de sidste indlæg fra parterne holdt. Når det er halsløs gerning for udenforstående at forsøge at gætte, hvad sagen ender med, skyldes det bl.a., at vi her i landet har det, man kalder "fri bevisbedømmelse". Det indebærer, at man ikke

den både vægt på vidnernes generelle troværdighed, deres mulige motiver til ikke at fortælle (hele) sandheden og ikke mindst om der er en forklaringsmodel, der synes at få bevismidlerne til at "passe sammen", eller der ikke er en sådan forklaring.

DET NÆSTE spørgsmål, retten skal tage stilling til, er, om beviserne er ført med tilstrækkelig "vægt". Det er anklagemyndigheden, der har bevisbyrden. Det vil sige, at hvis retten "mangler" tilstrækkeligt bevis, kommer det anklagemyndigheden "til skade", og den tiltalte skal frifindes.

Den "vægt", beviserne skal have for, at retten kan domfælde i en straffesag, er, at retten skal anse skylden for bevist "udover enhver rimelig

på forhånd kan sige, hvad retten skal lægge vægt på i sin bevisvurdering og slet ikke, hvor meget vægt retten skal lægge på de enkelte beviser.

DET ER KLART, at vidneforklaringer og forklaringen fra den tiltalte har stor vægt. Disse forklaringer står imidlertid ikke alene, for i næsten alle sager – også i denne – er der andre bevismidler. Der er dokumenter og oplysninger om forskellige transaktioner og aftaler, der kan være oplysninger om konti og bevægelser mellem konti, og nogle af vidneudsagnene kan støtte hinanden, mens andre forklaringer eller dele af forklaringer kan være i modstrid med hinanden.

Når retten skal vurdere alle disse elementer og veje dem op mod hinanden, lægger

ret af hvert enkelt bevis. Man kan ikke sige, at vidneforklaringen var 65 pct., dokumentbeviset 17,5 pct. og tiltaltens egen forklaring 10 pct., så vi tilsammen kommer op på en sandsynlighed på 92,5 pct. Men en sjælden gang imellem forekommer der tilfælde, hvor retten udelukkende har ét bevismiddel, og hvor man oven i købet kan beregne sikkerheden.

I EN AFGØRELSE fra Vestre Landsret, der er offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen i år, forelå der faktisk en sådan situation. Der var rejst tiltale for forsætlig brandstiftelse af et diskotek i Grenå mod et medlem af Bandidos. Der var ingen, der havde set gerningsmanden, men nogle måneder tidligere havde nogle rockere truet indehaveren af diskoteket med, at de ville brænde det ned. Under sagen blev det imidlertid oplyst, at de rockere, der havde truet, tilhørte nogle HA-grupperinger. Den tiltalte, der boede på Sjælland, forklarede, at det dengang (det foregik i 2001) var "helt usandsynligt at medlemmer af Bandidos og Hells Angels samarbejdede om at begå kriminelle handlinger". Landsretten tilføjede helt lakonisk, at denne oplysning ikke var "imødegået af oplysninger fra anklagemyndigheden". Derfor kunne den omstændighed, at den tiltalte var medlem af Bandidos ikke "tillægges betydning ved sagens afgørelse".

DET ER DETTE dilemma, man forsøger at udtrykke med vendingen "udover enhver rimelig tvivl". I det sidste eksempel vil der således nok være en tvivl – men den er ikke "rimelig".

Normalt er der i alle sager flere bevismidler, der – med større eller mindre styrke – peger på, at den tiltalte f.eks. er skyldig. I disse tilfælde er det hverken muligt eller ønskeligt bagefter at præcisere nøjagtigt hvor stor en del af bevisvurderingen, der er baa-

ring, en retsgenetiker, der var afhørt som vidne i sagen, har afgivet i byretten, må det imidlertid lægges til grund, at dette indebærer, at der i en befolkning med 5 millioner personer, statistisk set er 4 andre personer, der har den samme DNA-profil, hvis man ikke tager hensyn til køn."

DETTE FIK landsretten til at konkludere: "Under hensyn til at det herefter må lægges til grund, at der kan være flere personer med samme DNA-profil som den fundne, finder landsretten, at der er rimelig tvivl om, hvorvidt den tiltalte er skyldig". Derfor blev han frifundet.

Det forekommer umiddelbart som en overraskende og meget streng fortolkning af kravet om, at skylden skal bevises "udover enhver rimelig tvivl". Men situationen var den, at den tiltalte ikke på nogen måde overhovedet kunne forbindes med gerningsstedet – ja bare, at han skulle have været i Jylland på tidspunktet for forbrydelsen.

Der var ingen fægebilletter eller vidner, der havde set tiltalte i området på det pågældende tidspunkt, så reelt var den tiltalte en fuldstændig tilfældig person, hvis DNA passede med DNA'en fra gerningsstedet. Men da retten måtte lægge til grund, at der i Danmark var fem personer, hvis DNA passede lige så godt som tiltaltens, og som heller ikke nødvendigvis havde været i området på det tidspunkt, var situationen således den, at man med sikkerhed havde fundet en ud af de fem personer, der var brandstifteren, men også at de fire andre var helt uskyldige.

MAN KUNNE SÅLEDES sætte nogle andre procent-satser på også. Man kunne sige, at anklagemyndigheden i sagen havde godtgjort med kun 20 pct.'s sandsynlighed, at det var den tiltalte, der var gerningsmanden. Og så havde man endda set bort fra, at det jo sådan set også kunne have været en udenlandsk brandstifter.

Bevisbedømmelsen er fri, og den er ikke altid let. Bl.a. derfor skal man afholde sig fra at gætte på udfaldet af en sag, inden retten har talt. ■

HOVEDPUNKTER

■ Selv i retssager som virker oplagte for en lægmand, kan man ikke vide udfaldet, inden retten har truffet sin beslutning.

■ Det skyldes princippet om fri bevisdømmelse.